

Asia: VN/32974/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

Lausunnonantajan lausunto

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus tarpeellinen?

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus on erittäin tarpeellinen. Esityksessä on paljon hyviä uudistuksia kuten tuen asiakirjojen yhtenäistäminen, valtakunnallinen yhteinen malli ja ennakoivien tukitoimien yhtenäistävä kuvaus.

Konsultatiivisen sairaalaopetuksen lisääminen lakiin on tarpeen. Konsultatiivisen sairaalaopetuksen kustannukset olisi tärkeää maksaa suoraan valtionosuuksina sairaalaopetusta järjestäville tahoille. Konsultatiivisen sairaalaopetuksen tavoitettavuus ja saatavuus on varmistettava riittävässä mittakaavassa varsinaisen sairaalaopetuksen tueksi.

Lain valmistelussa on paneuduttu ennakoiviin tukitoimiin vahvasti. Tämä on oikea suuntaus. Ennakoivien tukitoimien kautta haasteisiin päästään puuttumaan nopeammin, mutta toisaalta kaikkia tuen tarpeita ei tällä toimintatavalla voida myöhemmältä koulupolulta poistaa.

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuelle määritelty kokonaisrakenne tarkoituksenmukainen?

On hyvä suuntaus, että tuen kokonaisrakennetta selkeytetään ja samalla myös termistö selkeytyy. Uudistuksen rakenteissa on kuitenkin joitain kohtia, jotka vaatisivat vielä harkintaa.

Varhennettu oppivelvollisuus ja laista poistettu mahdollisuus koulun aloittamiseen vuotta myöhemmin lisää arviomme mukaan tarvetta pienryhmille, koska nykyiset ns. pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaat eivät voi aloittaa koulua yleisopetuksen luokissa ilman merkittävää tuen resurssia. On myös havaittu, että joissakin tapauksissa lapset tarvitsevat kasvamiseen aikaa enemmän, jolloin heitä hyödyttää mahdollisuus aloittaa koulunkäynti vuotta säädettyä myöhemmin. Vuotta myöhemmin aloitettu koulupolku voisi luoda heille paremmat mahdollisuudet selviytyä

koulun aloituksesta ja välttää luokan kertaamisen, mikä vaikuttaa oppilaan minäkuvaan ja itsetuntoon oppijana positiivisesti.

Onko ennakoivia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Ennakoivien tukitoimien määrittelyssä voisi vahvemmin huomioida oppilaille tarjottavan koulunkäynnin ohjauksen tarjoaman tuen. Tällä hetkellä yleisopetuksen luokissa työskentelevät ohjaajat tarjoavat nimenomaan vahvaa ennakoivaa tukea auttaessaan oppilaita arjen haasteissa. Toinen esille nostettava asia olisi samanaikaisopetuksen tuki, jonka määritelmä voitaisiin lakiin lisätä ennakoivana tukitoimena muiden ehdotuksessa mainittujen toimien lisäksi. Kolmantena esille voisi nostaa jakotunnit, joiden aikana yhden opettajan opetuksessa on vain osa luokasta. Näitä jakotunteja on perinteisesti käytetty juuri perustaitojen vahvistamiseen. Neljänneksi laissa voisi olla tarkoituksenmukaista kirjata ennakoivan tukiopetuksen toteuttaja. Milloin ennakoivaa tukiopetusta antaa, voi antaa luokanopettaja? Milloin ennakoivien tukitoimien antajana tulee olla erityisopettaja?

Onko oppilaskohtaisia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Esityksestä ei täysin selviä, missä vaiheessa esimerkiksi erityisopettajan antama säännöllinen tuki vaatii jo oppilaskohtaisten tukitoimien päätöksen. Onko oppilaskohtainen tukitoimi tilanne, jossa oppilas saa kerran viikossa säännöllisesti erityisopettajan tukea esimerkiksi matematiikassa? Tässä tapauksessa nykyisin tehostetussa tuessa olevat oppilaat siirrettäisiin lähes poikkeuksessa oppilaskohtaisten tukitoimien pariin.

Ennakoiviin tukitoimiin on laskettu resurssi, mutta oppilaskohtaisiin tukitoimiin ei vastaavalla tavalla ole laskettu kerrointa tai muuta ohjausta. Tosin lienee tarkoitus, että oppilaskohtaisten tukitoimien kohdalla puhutaan aina yksilöllisestä tarpeesta, joka tulee määritellä tapauskohtaisesti eikä siihen täten voi suoraan laskea tarvittavaa resurssia.

Lakiesityksessä mainitaan oppilaskohtainen avustajapalvelu. Esityksessä voisi nostaa esille myös ryhmäkohtaisten koulunkäynnin ohjaajien määrä, joiden avulla myös oppilaskohtaisia tukitoimia pystytään pienryhmässä järjestämään paremmin.

Onko tuen asiakirjoja ja hallintopäätöstä koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Esityksen perusteluissa kerrotaan, että uudistuksessa tuen asiakirjojen määrä vähenee. Voi myös arvioida, että tuen asiakirjojen määrä pysyy ennallaan. Syynä tähän on se, että rajanveto oppilaskohtaisten tukitoimien ja nykyisin voimassa olevien tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden välillä on vielä määrittymättä. Esityksessä on kuvattu linjaus oppilaskohtaisista tukitoimista ja niiden edellyttämästä hallinnollisesta päätöksestä selkeyttää kuitenkin tilannetta nykyiseen verrattuna.

Yhdenmukaiset kirjaamiskäytännöt ovat erittäin tervetulleita ja helpottavat varmasti opetushenkilöstön työtaakkaa sekä lisäävät yhdenvertaisuutta. Yhdenmukaiset lomakkeet

helpottaisivat työtä kuntarajojen muuttuessa oppilaan koulupolulla ja myös tilanteissa, joissa työntekijät siirtyvät kunnasta toiseen.

Onko teillä täydennettävää esityksen vaikutusarvioihin?

Aikataulullisesti esitetty lakimuutos on todella haastava. Opettajien täydennyskoulutus, muuttuvat kirjaamiskäytännöt, huoltajien tiedottaminen sekä tarvittavien lomakkeiden ja muun tukimateriaalin tuottaminen vie aikaa. Opetussuunnitelmatyö vaatii laajaa yhteistyötä ja osallistumista eri sidosryhmien kanssa. Erityisen hankala esitys on vuoden 2025 talousarviovalmistelun näkökulmasta. Lakimuutokset vaativat lisäyksiä peruspalvelujen valtionosuuteen ja edelleen kohdennettavaksi kunnissa perusopetuksen talousarvioon. Lain täytäntöönpanoon sen varsinaisen hyväksymisen jälkeen on joka tapauksessa verrattain vähän aikaa, joten toimeenpanon tuki tulee aloittaa mahdollisimman aikaisin. Muutokset on huomioitava myös opettajien peruskoulutuksen sisällöissä.

Vaikutusten arvioinnissa olisi keskeistä pohtia nykyisten erityisopettajien työpanoksen käyttöä oppilaskohtaisiin tukitoimiin. Koska esityksessä nämä määritellään lähtökohtaisesti oppilaan omassa koulussa toteutettaviksi, on pidettävä huolta ennakoivan tuen resurssin pysymisestä nimenomaan ennakoivassa työssä. On nimittäin vaarana, että oppilaskohtaisia tukitoimia tarvitsevat oppilaat näyttäytyvät koulun arjessa sellaisina joihin tukea täytyy joskus nopeallakin aikataululla suunnata

Onko teillä parannusehdotuksia esitysluonnokseen?

Ryhmäkorajoitusten osalta tulisi selventää, koskeeko rajoitus kaikkia oppiaineita, vaikka ko. opetusta oppilaskohtaisena tukitoimena saavat oppilaat voisivat toimia ilman tukitoimia joissain oppiaineissa.

Opetusryhmien muodostamisen osalta tuodaan esiin: ”Tilapäisellä ylittämällä tarkoitettaisiin tilanteita, jolloin kouluun siirtyisi oppilas toisesta koulusta tai toisen opetuksen järjestäjän koulusta kesken lukuvuoden, eikä opetusryhmiä olisi tarkoituksenmukaista muodostaa uudelleen lukuvuoden aikana. Tällöin yhden opetusryhmän osalta viiden oppilaan enimmäismäärä koko voisi ylittyä enintään sen lukukauden ajan, jona oppilas on siirtynyt kouluun.” Kohtaa tulisi tarkentaa, koska tekstissä puhutaan lukuvuodesta ja lukukaudesta – käytännön toteutuksen osalta ero on merkittävä.

Opetusryhmien esityksessä ehdotetun viiden oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan rajausta saatettaisiin kustannusten kasvun vuoksi toteuttaa oppilasryhmiä muokkaamalla, jotta em. viiden oppilaan määrä ei ryhmissä ylittyisi. Kokonaisuudessaan luokkien muokkaaminen uudestaan joka lukuvuoden, puhumattakaan joka lukukauden, jälkeen tulee olemaan haastavaa. Tämä näyttäytyy haastavana varsinkin alkuopetuksen aikana, jolloin tuen päätöksiä tehdään paljon. Luokkien uudelleen muokkaaminen tuen oppilaiden määrän muuttuessa ei ole useinkaan perusteltua muun muassa luokan ryhmäytymisen, kaverisuhteiden ja opettajan oppilastuntemuksen jne. näkökulmasta.

Joustavan perusopetuksen ryhmien tulevaisuus aiheuttaa pohdintaa lakimuutoksen myötä. Ko. oppilaat ovat aina yksilökohtaisia tukitoimia saavia oppilaita, mutta eivät yleensä erityisopetuksen oppilaita. Jopo-luokka ei ole erityisopetuksen luokka, joten sen kokoa eivät säätele pienluokkien määrät. Nykyisen esityksen mukaan tällaisella luokalla ei kuitenkaan saisi olla kuin korkeintaan viisi oppilasta, koska kyseessä on yleisopetuksen luokka. Myös sen määrittelemisen erityisopetuksen pienryhmäksi ja rajaaminen 10 oppilaaseen olisi ylimitoitettua, koska kyseessä tämän hetken lain mukaan ovat tehostetun tuen oppilaat ja lisäksi heillä on runsaasti työelämään tutustumista lukuvuoden aikana. Joustava perusopetus tulisikin laissa ottaa huomioon erikseen.

Nykyinen laki pitää sisällään erityisryhmien luokkakokoihin liittyviä säädöksi. Näihin säädöksiin toivoisi tarkennuksia liittyen nykyisiin mahdollisuuksiin koota luokkia, joissa on esimerkiksi useampia toiminta-alueittain opiskelevia, pidennettyjen oppivelvollisuuden päätöksellä opiskelijoita ja erityisen tuen oppilaita. Selkeämmällä ohjeistuksella luokkien heterogeenisyyttä voitaisiin vähentää, mikä voisi auttaa oppilasta saamaan tarkoituksenmukaisempaa opetusta.

Salkinoja Mikko

Pirkkalan kunta - opetuspäällikkö, Mikko Salkinoja